

המאסף

חדש כסליו תקמ"ה

תולדות המינים הטבעיים

כל הנמצאים הנבראים / על פני הארץ ומחתת לארץ חלקו
 חכמי מחקרי הטבע לשלשה סוגים / והם סוג החי /
 סוג הצומח / סוג הדומם • סוג החי (עיהררייך) יכלול כל
 דבר אשר בו רוח חיים / מרגיש / ויש לו תנועה רצונית /
 ויפחדו לשלשה מינים • (א) מין ההולך על ארבע / נשרם
 מכוסה בעור ובשערות / מולידים בנים / היונקים בשדי אולם /
 עד כי יגדלו / ולכן יקראו חיות מניקות (וייטניהרן) כמו
 האריה השור הקמור ודומיהם הרבה / וגם מין האדם כללו בזה
 המין • ואולם ההולכים על ארבע ומולידים בנים / נכללו במין
 הד' • (ב) כל אשר יש לו שתי רגלים / ותחת שערות
 נוצות / וכנפים להם לעוף תחת השמים • והמה מולידים
 בנים / ומהם יולדים אפרוחים לעת מועד / מחוס האם הרוצת
 על הבנים / ויכולכלו מאמותם עד אשר יגדלו / ונקראו
 עופות (פענל) • (ג) כל אשר יש לו במקום רגלים / סנפיר
 לשוט במים / ועורם מכוסה בקשקשת / והמה מולידים בנים /
 ומשם יולדים בניהם אשר מיום לאתם החוצה / ויכולו לשוט
 במים / ולהציא אוכל לנפשם בלי עזרת אמותם / ויקראו דגים
 (פיטע) • (ד) כל אשר הוא חי במים וביבשה / ונקראו בשמותם
 (אמפיביען) (א) / ועל הרוב מולידים בנים / והם הולכים
 על ארבע רגלים / ובהם ישועו נ"כ במים / כמו העקרב /

היענ 41 א ד

(א) ונרמז מזה המין גם בחורמיון • כח"ש ארונים דר"ל צפרוש / בויקרא י"א

הכנ / הזכרדע / והם מחוסרי רגלים כמו הנחשים ודומיהם •
 (ה) יכלול חיות קטנות מחוסרי רגלים ועלמות / גוויס /
 רך / ומראה דם / לבן / מהם מזלידים בנים / והם מולידיס
 בנים / ואם המה רחשים על הארץ / מתכוונים / ואחר כן
 פושעים עולם / וע"י זאת מתנועעים ממקומם / ונקראו
 רמשים (וירמער) • (ו) המין הזה יכלול חיות קטנות •
 מכוסים בעור קשה / ובגשרם שרעוץ (איינשיטעט) / ובראשם
 שני קרני הרגשה (פיהל הערנר) ובהם ימששו אנה ואנה •
 לדעת אם דבר מה עומד לנגדם / ועל הרוב יש להם כנפים
 לעוף / ועינים הרבה לראות / והרבה רגלים / כמו לשמית שמונה
 רגלים / לפרט / עשרה / ולאחד הנקרא בשם מרבה רגלים
 (ב) (פיל פוס) • ב' מאות רגלים / ונקראו שקיים (איינעקטן) •

כל המינים האלו / שונים זה מזה בתנועתם ובמאכלם •
 צמחם ובעצמם / כי המה רחשים או רגלים / דולגים
 או הולכים / זה יעוף בשמים / זה יאט במים / לזה אומץ
 הלכ / לזה מורד בלבו / מהם עצלים / או זריזים / מהם
 אובלים בשר / או ירקוץ / עשב הטל / או פרי העץ / זה
 אוהב החום / זה הקור / זה חומד לטדברות / זה למושבות
 בני החדש / ולכן הנורא ב"ה הודיע בחכמתו העליונה •
 טבעם ומהותם / הכין ויחד לכל אחד מהם / מקום לשבת
 הראוי ונאות למונו וטבעו • עד הנה דברתי מהסוגים ומינים
 בכלל / ועתה אדבר מהם בפרט / אפשר כל אשא את שמות
 כולם על שפתי / רק מהמפורסמים והראויים לחוקקם בלוח
 זכרוננו • ואתחיל ממין א' לספר מאיכות וטבעי

ה א ר י ה

מכורתו ומולדתו בחלק אפריקא (ג) / ונמצאים בארצה לרוב
 תחת אזור החומי / גבהו שלשה עד ארבעה רגלים (ד) •
 ארכו

(ב) עיין בתיאור ה"ל •

(ג) באחת מנצלים גם בחלק אפריקא •
 וחזקים בהשוני אפריקא •

(ד) שם מרד / והוא חני האמה •

ארכו תשעה / ואורך זנבו כשש אמות / שער אדמס
 שקערורת (רעהל'ך דרוין) ארוכות ומסולסלת על הראש
 הזואר והזהב / ראשו עב כראש חתול / שפתו העליונה
 כסדקת / מאכלו בשר חי / וכל יום לפחות חמש עשרה
 ליטראות / ומטעמיו / בשר נמלים וקופיס / ימי חייו מניעים
 לעשרים וחמש שנים / ואם בגבורות שלשים שנה • עודנו רך
 בשנים / קל הוא צרבליו מאוד / ללג על הארץ הרחק כשש
 אמות / ולכן מעונתו ומגורו בארץ שואה ומשואה / מדבר
 ומלחה / אשר בו תרמוס כל חיתו יער ובהמות שדה / ובאחתו
 לטרוף טרף / ישב במסתריו ויארוב על כל העוזר לפניו /
 ויפול על השלל והשבי / לופת בורעותיו רומם צרבליו ויקרע
 סגור לבו / או אחוז בערפו ויפלאפלו / ועלמותו ישבר
 ויגרם • ואם מרחוק בראה אליו השלל / או ילג כאיל /
 וכשעיר ירקד / ולא ישוב אחור מדרוף / עד כי השיגו ונפל
 בעלמו • אכן אם זקן הוא ובא ימים / ולא יכול עוד ללדד
 גיד ולהניח טרף בלפנים / וילך הלון ונסוע למקומות בני האדם
 ומושבנות / להרוג במשמיהם מאדם עד בהמה / משור עד
 שה / לא יא לזקן / ונער לא יחון / כל הקרב אליו יומת •

האריה עשוי לכלי חת / כי הוא גבור עז ועצום מכל חית
 השדה על פני האדמה / לפניו יחדו כולם (ה) /
 ושאתו תבעתם מקטנם ועד גדולם • אין ערוך אליו בכל חית
 הארץ ומי ידמה לו וישוב ? מי לפניו יקינב כי ירעב ויתקאף ?
 דלתי פניו כי יפתח ויגל ככל רסנו מי לא יירא ? הן בתתו
 קולו ההולך למרחוק כקול רעם בגלגל / וכנהמת הים בועפו /
 סיל אחותם פחד ורעדה ! מי יכלכל מראיתו ? עיניו ככדורי
 אש מתהפכים בחוריהם כלהט החרב המתהפכת / צריקים
 ולפידים יהלכו ונחלים בערו מהם ; שניו חנית וחרב / בהם
 ענמות כאפיקי נחושה יגרם וירקעם כאבק דק על פני האדמה ;
 ד ב 4 ב זלשונו

(ה) לבר הפיל / סוס האור (מיתלפער) וקרן האף [נאם הארץ] אשר יקם
 אליו ויפלו / כס החור הקוץ [שטבל שוויין] יחלט בעשו חקנו / מכל
 יכולת לגשת אליו ולהרע לו / מהשבים כדור • וכן חמת המתפשט על
 הארץ כמרי"ל ונדר חמתו במקום אחר ח"ה •

בלשוננו הארוכה מאוד וחדה בתער מלוטש וחרב פיפיות / ילחך
הבשר מהעצם / כלחוך השור את ירק האדמה ; בעצרתו
תסמר שערות בשרו כחורן על ראש ההר / ויעופפו אנה
ואנה / בלי תנועת ראשו וגוויתו / לארבע פאות השמים /
הן יחפון זנבו / ויניעו כנוע ראש שבולת מפני רוח סועה
וסער / מייגש אליו ויחי ? גם לפעמים האדם חל מפניו .
כי בחרון אפו לא יחת מפני איש / ולא ישוב מפני חרב / לרעש
כידון יסחק / ושופך בוו על בן קשת / וגם אם יסובו עליו
בעלי חיים / הכוהו פלעוהו ויביאו בכליותיו בני אשכתם /
הוא בגבוה אפו לא ישוב אחור ועורף לא יפנה / עד יפלה חץ
בשרו / ותשתקף עליו נפשו : הן אלה קצות דרכיו / האהים
עשהו שייראו מלפניו כל חית השדה / לכן לו הגדולה
והגבורה / ולו יתה המלוכה על כולם . וגם נפשו יודעת
ואת במאור / כי גבה לבו בחילו ויעניקוהו גאווה / גבור והדר
יבוא ארץ ולפניו סדון דאבה .

ואורם גם כידון לבו וגידו החוקה / נתן להם אותו לענות
מפני בני האדם / ולהכניע תחת כפות רגליהם /
כאשר דבר ה' (ו) / ומוראכם ותחכם יהיה על כל חית הארץ :
כי אם לו יתר עו ואומץ / יתריכם וגבורה / הלא מלא ה'
אותם בחכמה ובתבונה לחשוב מחשבת ערומים / להחפשו
במיומות חשבו / וללכדו ברשת אשר עמנו לרגליו / כאשר
שבענו גם ראינו מאנשים השחורים והכושים / כי האנשים האלה
גבורי יד / וזם יום אורבים / ונפסם צפס / למעונו וחורי
אריות / ולעת זאת הלציאה (ז) / ממעונה / לבקש טרף
לבייתה / המה קמו מהאורב / וימהרו ויגלו בורי האריות
מעמה / בעולם קטנים וזעירים לימים / ויאספו אותם / אל
אוק ביתם / וילמדום לרעות בלחם עש עגל ושור יחדיו ואין
מחריד / או לעשות מלאכה כאשר ספרו בותבי העתים מהשר
אשר היה ברומא ושמו מארקוס אנטוניוס / אשר רכב על
המרכבה

(ז) בראשית ע' כ' .

(ז) לא מלא שם בקצה מאריה בליהק / רק מן לביא מלאו לציאה / ולציא
ואלי' פחות נרדפים המה .

במרצבה / הנמשכת מארבע אריות תחת כוסים • וכעמים
לזכרים אותם בערמה / כי המה טומאים שחת לנפשו חופרים
בור עמוק / ולמשך הנזר פורסים עלים דקים וקנים / ויקחו
אחד אחו מהבקר ומהנאן בעודנו חי / ויאסרוהו על פי הנזר /
וכשמוע האריות קול הנאן / או בראותו מרחוק / וירץ אליו
בחמת כחו / והוא לא ידע כי על שוכה יהלך / ורשת הוכן
לפעמיו / ויפול שמה בבור תחתיות / והשודד נהפך לשדוד •
ובראותו כי כלתה אליו הרעה ואנד מנוס ממנו / אז נושת פניו
תכסה / יסב וידום ולא ישמיע קולו / יתן לסד רגלו / ופיו
למחסום ורסן / שומר מזות אדונו / ולא ימרה דבריו / כי
ככל פחדו עליו • ובלעדיו זאת / ידענו מאריות אשר בקרב
בני אדם מעונות / אשר ילמדון ליראה אותם / וינוסו לקולם •
ויכירו כי לאדם לבדו נתנה הממשלה / ובלעדיו אין עוד על
הארץ / כאשר ידענו מעט הנקרא האטענאטטון (ה) / אחד
מהם / בעץ חנינו / בתליו ובקשתו • יניס הרבה אריות /
גם נשיים ועסם / אחריהם ידופו / וינילו המלקוח והשלל /
בעודו בכפו •

הבושים זנבחים גורי האריות / ומהי להם הבשר לאכול /
ומהעור עושים כל מעשה / אדרות ושמלות לעורם
ולנשות את בשרם / או מוכרים אותם חיים לאנשים אחרים /
והמה יביאום לעראפא / להראותם לעין כל / במחיר כסף
אשר ישית אדון האריות / או מוכרים אותם לשרים ומלכי ארץ
והמה יניחום בחוך בן החיות אשר להם לשחק בו / ולתענוגות
בני האדם • והנה עד עתה דברנו מתכונת גופת האריות
(ויינן קערפערליכן איינגשאפטן) אבל ממדותיו יביע לנו הספור
הזה אשר ספרו רוסמי הקורות ממנו •

לאיש אחד אכזרי / מתושבי רומא הבירה היה עבד / ושמו
אנדראקלוס / וילך האיש עם עבדו אנדראקלוס
לאפריקא לגור שם חודש ימים / ויהי כאשר יבר אדונו אותו
שמה

(ח) אנשים האלה יושבים בחלק הדרומי מאפריקא / בחוף הנקרא קאפערלאנד /
והקראו בשמות האטענאטטון / כי עם ילדיו לשון הם / מאדם
שחמורת / יושבים בזהלים / וידעו יד עד מאד •

שנה יום יום / ויענו בסגולותיו / וילא הענד לשנא ויכר
 מפניו לגור כאשר ימלא • ונכסעו יום או יומים כחם היום
 בארץ גיה וערה / מדבר וחרבה / ויתעלף וישב במערה
 לחפות מחום השמש ולהנפש שם עד כי יבוא השמש ואחר ילך
 לדרכו / ויהי בשבתו במערה / ויבוא אליו כפיד אריות והוא
 צולע על רגליו / שאב ונוהס ויתן בכני את קולו / ויריש
 את רגלו ויניחהו בחיק האיש / לאמור (ש) : רפא נא לי !
 חיל אחוה ורעהה את האיש / ואימות מות נפלו עליו / בראותו
 הארי הולך וקרוב אליו / אך כאשר הקריב ועמד ממולו באיש
 ננוע ומוכה וכנגד אין איל / וחמי רוחו / ויקח הרגל בידו
 וירא / מתחת כפת רגלו כפים מעץ חקוע / ועל שפתו דם
 ומכה עריה / וימחר האיש ויחלוץ העץ וימץ העריה ממנה
 ויחבשה כפי כה ידו / ויחמי / ובאשר ראה האריה כי עלתה
 ארובה / ונרפא המכה / וישמח לקראת האיש מאוד / ויורהו
 בדרכים שונים כי לבנו שלם עמו / ורב תודות לו ממנו על
 חסדו ועונו / וכי נפשו אותה מאוד לשבת יחד כרעים ואהבים •
 ויחל האיש לשבת עם האריה כמשלש שנים / ויכל יום יום
 כאשר שב האריה מלדו / ויתן לפני האיש לאכול ממיטת הירד /
 ואת נאמרו הכל האריה / ומקץ שלש שנים ויבסוף אנדראקלוס
 לארץ מולדתו / ויאמר בלבו מה לי פה בחברת האריה וסריץ
 החיות / ולהסתר מנגד עיני בני האדם / אלכה נא ואשובה
 למקומי וארץ מולדתי / כי ארכו לי הימים פה / וחמת אדוני
 שכבה / ושכח את אשר עשיתי / והמעל אשר מעלתי לא יזכור
 עוד • ויקם האיש לעס זאת האריה לערוף / וישא את רגליו
 ללכת לארצו ויבוא עד לפני שער העיר רומא • ערס יקרב /
 מלאוהו סומרי החמות ויכירוהו / ויביאוהו אל אדוניו לדעת מה
 יצא עליו / ומה יעשה לו • ובראות אדוניו אותו / וימלא עליו
 חמה וקלף גדול / ויצא עליו לאמור תנו אותו בשחוק החיות (י) •
 למוות

(ש) מלך לאמור פירושו ותרוממו לפיכך נלא דאם זא של הייסט , או , דאם
 זא של הייסט זאל -

(י) לפנים היתה זאת ברומא לתענוגות אנשים , האשימו יחד במקום גדול ורחב
 ימים אשר לו חיות מסכני , חיות קטנות עם גדולות ממינים שונים והשונאים
 זה

למות עם / ויעשו כן . והנה בתוך הנאים לשחוק / היה אריס
גדול ונורא / בועדו רעשה הארץ / ויתמרמרר א האיש אנדרהקלום
ויין אליו בעברה ועם / וכאשר הקריב / וכפסע בינו וזין
האיש / ויעמוד משתאה ומחריט / וילקק אותו בלשונו / ויכשט
בכלב בוכבו / ולא זע ממנו / וגם האיש ברוח נשברה וצל
נכאה / נשא את עניו וירא את האריה ויכירהו / ויפול על
לואריו ויסקהו / וכראות העם / הדבר הזה / ויתמהו איש א
רעהו / וילו הקיסר להביא אנדרהקלום לפניו וישאלהו / מה
זה ועל מה זה ? ויספר העבד את כל התלואה אשר מצאסהו
בדרך / גם שבתו ומלגו במערת האריה / ויאמר אל הקיסר /
הנה הקרה ה' לפני / בחמלקו עלי בעת הזאת האריה הזה /
אשר נלכד כמוני אחר הפרדי ממנו / לא שנה חסדו ובדיתו /
ולא שקר באמונתו / כאשר עיני אדוני רואות / ועתה תיקר
נא נפש עבדך / העומד לפניך / ותזילני ממאשר הזה / ואל
תחני נפש לרי הקמים עלי / וכשמוע העם דברי העבד
וקורותיו / ויבקשו ויתחננו כולם פה אחד לפני המלך בעד נפש
העבד / ויעש המלך כן / ויתן לו גם את הארי' למתנה .
ויקח האיש אנדרהקלום את האריה ויעבור עמו בתוך העיר
בחזות וברחובות / וכל העם ששים ושמיים לקראתם / ויקראו
לפניהם לאמור / ראו הנה האדם רופא הארי' / והנה הארי
ריע ואוהב האדם !

גם מגריבות האריה ספרו לנו כותבי העתים
הספור הזה . ולרוב יפיו אעתיקרו הנה .

בְּלֶאֱנֶךְ הכירה במדינת בריטאניען הגדולה / עוברים תמיד
אנשים עם אריות גדולים ועזומים / להראותם
לאנשי העיר / למקטן ועד גדול במחיר כסף אשר יעריך בעל
האריה

זה לזה / לעיור מלחמה וקרב ולהלחם איש עם רעהו / ואשה עם רעהה / וגם
העצבים המורדים באדונייהם / או כי יהיה בהם קטל חשפט מוח / מסרו לשחוק הזה
למות עם / והלך והשלים יושבים על כסאות צעירות מרווחים ממעל החומה / וכל
העם עומדים לפניו / לראות בנעים מלחמתם / ולשמוע בהם : והעתקתי (עריכתפגעט)
כלה"ק שחוק החיות ע"ה הכתוב יקומו לא יערי' ויחשקו . שמואל , ב' , א' , י"ד .

האריה / והלוי אשר אין ידם משבת די הכסף / המה יביאו
 סתם הכסף / למחית הארי מכל מאכל אשר יאכל / כלבים
 וחמולים ודומיהם / ויהי היום ויבוא איש אחד בתוך הבאים
 לראות את הארי / ועל זרועותיו כלב קטן ורך מאוד / יפה
 מראה וטוב לעינים / (אשר בול מעט אדוניו בחזות או ברחובות)
 ויתנוהו בשכרו לפני האריה .

הכלב נבעת ונבהל מאוד מראית האריה ולא קם עוד רוח
 בו מפניו / ויפול אחר ויריס את רגליו / כאשר
 יריס האיש את ידו / כי יעטוף ויספוך שיחו / בקשת רוחו /
 והאריה בראותו הכלב מושלך ארצה בוכה ומתחנן לפניו / נכמרו
 רחמיו עליו / ויירסו בעיניו / ויריחו בריח אפיו / ויניעו
 פעמים ושלש כה וכה ברגליו / ועיניו לא תשבע מלראותו /
 כי נכספה נפשו לשעשע בחברתו וכאשר ראה בעל הארי את הדבר
 הזה ברא קערה אחת מלאה בשר וישם לפניו / והאריה לא קם
 ולא זע ממקומו / ולא טעם מאומה / רק עיניו תמיד
 משועטות על הכלב הקטן / לאמור לו / אכול אתה ושקט /
 אל תירא ! תחר כן שכלה אימת הכלב מעט / וישב רוחו לו /
 וירח את ריח הבשר / ולא יכול עוד להתאפק / ויבוא א להתערה
 ברכת וברעדה ויאכל / ויבוא גם הארי אליו בלאט לאכול עמו /
 ויאכלו שניהם יחדיו / עד כי אפס הבשר .

רמן היום ההוא זמעה / לא מש הכלב מתוך סוגר הארי /
 בלילה שבב בין מרגלותיו / וניס עמד לפניו לשחק /
 אובל מלחמו / וילקק ממימיו / ובכל עת אשר יושם לפניו
 לאכול / יד הכלב היה בו בראשונה / וקח המאכל תחת רגליו /
 לבלתי בתן להארי לאכול / והוא הקדיב / ברוחו הנדיבה התאפק
 ויעמוד מרחוק / עד אם כלה הכלב וישבע / ואחר אכל הארי
 הנשאר לו ממנו / גם אם נרדם הארי וישן / הכלב עו נפש
 אינו מניח לו לישון / פוסע על ראשו / וינשכו בתוך אוזו /
 חורץ בלשונו / עד כי תדד שנתו מעינו / ובכל זאת לא חרה
 להאריה עליו / ולא נקטה נפשו ממנו / רק באהבתו אותו /
 בשא נשא לו על כל פשעו וחטאתו / עונו ושגבתו / והתעלם
 עמו כל הימים .

אחר הדברים האלה כמלואת להם שנה תמימה / ויחלה
הכלב וימות . ימים רבים חשב האריה בלבו / אולי
ישן הוא / ותרדמה נפלה עליו / ובעבור זאת / בכל יום
ויום הניעוהו ברגליו אנה ואנה / והריתו בריח אפי' להעיר
משנתו / ובאשר ארכו לו הימים / ותחלתו נכונה / וידע כי
מת הכלב / ויכן ממנו ברוח נשברה ובמרת נפש / וילך במסגרתו
פעמים ושלש / הלך ושוב / משתאה ומחריס / ואחר כן שב
אליו / וישם עוד עיניו עליו בחמלה / וישא את קולו וינהום .
ויתאבל על אהובו מאוד / ויתעב כל אוכל אשר שם לפניו
אדוניו / גם כי עשה מטעמים אשר אהב ויבא אליו / לא פנה
אל האדון / ולא עשה אל המטעמים / ולא טעם מהם מאומה /
ויתקור האדון להוציא הכלב המת ממסגרתו / ולא יכול / כי
האריה נאץ עליו לשמרו / ובל הנוגע בו לא ינקה / וירא האדון
כי לא יוכל לו / ויקח כלב חי אחר / ויעמידהו לפניו / (כי
אמר בלבו / זה ינחמה ויגה ממנו מזורו) / וכראות האריה
הכלב השני / קם בחמתו ויפול עליו וישסעו / ויסף הנתיבים
לארבע רוחותיו / כי נעצב מאוד על בחירו אשר ראתה נפשו בו /
וימאן להתנחם רק מתרסק תמיד על דודו / ויגהר פעמים רבות
עליו / פיו על פיו ועינו על עינו / יקחהו בין זרועותיו
ויחבקהו וינהום עליו / כהמר האב על בנו יחידו / ובאש על
אשת נעוריו / ככה עשה האריה מדי יום ביומו / ומקץ חמשה
ימים וישבם אדוניו בבוקר / וימלא האריה מת שובב ארצה וראשו
על ראש הכלב ידידו .

נָבֵל ! לֵךְ אֶל הָאֵרִי מֶלֶךְ הַחַיּוֹת

וּלְמֹד מִדְּרָבּוֹ / אָדָם לַחַיּוֹת !

אחרן האללע בהרופא מרורר וואלף ז"ל .

מדרכי השון והמליצה

מאמרי יבל בן הגי לבית דברי

מאמר ב'

ה"א הידיעה

הפרד לשני מינים

ה"א המחלטה וה"א המבדלת

חשם הכללי אשר הושע בלשון על דברים רבים הנופלים תחת מין או סוג אחד / יסודו כנודע על התדמות הדברים האלה צעיון המעמיד אותם • וכאשר הם באמת עצמים נפרדים / יהי' ג"כ לכל אחד מהם הבדלו המעמיד אותם בפני עצמו • אבל אנחנו נפשיע במחשבתנו את ההבדלים מכל איש ואיש / ועי"ז יעמוד לנו המעמיד המיני או הסוגי • וא"כ כל כללי הוא דבר מופשט בלבד / ואינו מוחלט באמת • אמנם אי אפשר לנו לשפוט משפט מה על דבר מופשט / ולעשותו נושא מאיזה נושא / אם לא נחליפוהו במחשבתנו לעצם קיים / וזה משפט הה"א • דרך משל / רעיון הכבדה הוא שם מופשט / לפי שאינו עומד בפני עצמו מבלי שיחול על נושא אחר / ולכן אם נשפוט עליו לאמור / החכמה תחיה את בעליה / הנה הה"א תחליטו אותו במחשבתנו ותעשהו בעצם קיים בפני עצמו / הנופל תחת הכנוי הוא • והוא הדין לכל שם כללי / כמו אדם / בהמה • אבן • אם נשפוט עליהם / נאמר האדם מדבר / הבהמה נבערת מדעת / האבן כבדה / וכן כולם • ולזה נקרא לאותה הה"א בשם המחלטה •

ולפעמים תבוא הה"א על המוחלט כבר / להבדילו משאר אישים נפרדים מאותו המין • כמו כן יסד המלך / שהכונה על מלך מיוחד ומוחלט כבר בזמן / ולו אמר יסד מלך או היה שערן מלך אחד יהיה מי שיהיה / ולכן מבדילו הכותב עתה

ענה משאר מלכים ע"י ה"א / להודיע על איזה מהפרטים ירמוז / דהיינו הוא המוכר כנר . וזאת היא הה"א הידיעה האמתית / ואנחנו נקראה ב"כ בשם הכיבוד . וכל ה"א הנלוות אלל שם שהוא נושא איזה פעל המוגבל בזמן העבר או העתיד / והוא א"כ או היה או יהיה מוחלט בהכרח / גם היא תהיה מאותו המין . וכמו כן כל ה"א הנלוות אלל השם המתואר אה"כ או בשם תואר גרידא כמו העיר הגדולה / או במאמר שלם ע"י חבור מלת אשר כמו הארץ אשר עברנו בה .

דמעתה תבין ידיעה ברורה / למה לא תבוא ה"א הזאת לפני שם פרטי / כי הוא נעצמו מחליט ומבדיל כנר העלם הפרטי אשר יכולה בו . גם אשר לא תבא לפני השם הנסמך / להיות מוגבל כנר ע"י הסמוך . ודין הכנוי כדין סמוך .

ומאשר דברנו לעיל תראה שלדעתנו יהי' יסוד שניהם / המחלטה עם המבדלת / בתיבות הוא והיה / שהנחתן על כרעי מוחלט גרידא (ר"ל שלא תקערב בהם עוד יחס אחר / כמו אני ואתה / שהנחתן ב"כ על פרטי מוחלט / אבל כנר נתערב בהם יחס המדבר או השומע) / ויהי' טעם האחד הוא (המכונה בשם) אדם מדבר / וטעם השני הוא (הנפרע) מולך לזה / וכן כלם / ויש לתת טעם אחד לזה / אשר אין כאן עוד מקומו לבארו / ואולי יבוא אי"ה במקום אחר .

וברי להעמידך על אמתת ההפך שנין המחלטה והמבדלת / ראה נא ושפוט : אם אומר אל תקרב הלום / כי השור נוגח / או אם אומר הארי עורף / הכלל נוסך / השור נוגח וכו' / הלא יהיה הראשון נעטם ה"א המבדלת / והשני נעטם המחלטה / והמשכיל יקיש מזה על השאר .

י - ב - ל

משלי מוסר .

העכבר ובנו .

העכבר ילד צן , ויקרא את שמו פלטי , לאמור מי יתן
 וחסלט מן החסול בני : ויהי ביום הנמלו , יום
 המלוכה ללאת ולבוא לעשות גם הוא לבית אביו : ויקראו
 אביו ויאמר אליו , שמע בני אתה עובר היום את גבול ביתנו
 לתת מחיה לפנינו : השמר לך מאוד פן תנקש במהמורות
 אשר עומן לנו לרינו , כי רבים רודפינו , והחסול עולה על
 בלם : הרחק תרחק את פעמך ממנו מאוד מאוד , ואל
 תעמוד בכל אשר יליך כף רגלו , כי עו כמות הוא פורק ואין
 מלי : בראותו ראה כי רעה נגד פיך , בידך המלט אל
 תאמר : ויען הנער אבותו ויאמר , אל תדאג לי אבי : הכי
 סכל אני לראות בהע אשר ימלאני , לא כי ערש אערים ואל
 יקראני אסון , וילא : ויהי הוא אך ילוא ילא מאת בני אביו ,
 וירא את הסוס עומד לנגדו : ויחדד חרדה גדולה על המראה
 ההוא , ויאמר ויש לביתו : וילעק לקראת אביו לאמור ,
 ראיתיהו אבן ראיתיהו , האויב הגדול והנורא : הנה הוא עומד
 בחוץ על ארבע רגליו הגבורים , וגבוה מעל גבוה ראשו עליהם
 מביט השמימה : ומתקם לראשו הוד קוצותיו תלתלים , בגובה
 אפו ינערם ויטלטלם : וילא אש להבה מעיגו ועשן מנחיריו ,
 וירמוס ברגליו ויך במתתו את עפר הארץ : את כל זה ראיתי
 ויבול לבי , וארון להמלט על נפשי : וידע אביו כי הסוס
 הוא הסרדיב בגאווה , ויחטק לתומו ויאמר לו : אל תירא וא
 תפחד ממנו , כי לא טאף הוא לנו מתמול שלשום , לא ייקר
 זה : לך בני טוב לדרךך , רק מהחסול ירא ואת מזותי שמר :
 דוסף תבער ללאת , והנה הסור למולו , ויחדד עוד שנית
 ויאמר וירץ א אביו : ויאמר אבל עתה ראיתי את אויבנו הקשה ,
 הנה הוא בעל קרנים , וזהו כל הקרע אליו בהם ינחם : וגם
 את עינו ראיתי אשר עברה וזעם בתוכו , ובו יתנכר רעתו :
 לא ראיתי באיש דע הוה מעוד היותי על האדמה , וארון
 להמלט

להמלט על נפשי : וידע עוד אביו כי חנם פחד אין דבר /
ויען אותו ויאמר / גם הוא לא יוֹרֵךְ בְּנִי : לֵךְ שׁוֹב לְדֶרֶךְךָ /
דָּק אֵת מְלוֹתֵי שְׁמוֹר וְחִיה : וְיוֹסֵף עוֹד לֵאמֹר / וְלֹא שָׁב
כִּפְעֻס בִּפְעֻס / וְיֹאמֶר גַּם מִן הַמוֹעֵד אֲשֶׁר אָמַר לוֹ אֲבִיו : וַיְהִי
כִּי פָנָה הַיּוֹם וְהִנֵּה הוּא שָׁב אֶל בֵּיתוֹ / וַיֹּאמֶר לוֹ אֲבִיו מְדוּעַ
אֲחֵרֶת לָבוֹא בְנִי : וַיַּעַן הַעַבְדָּר הָרַךְ וַיֹּאמֶר / יַעַן אָבִי כִּי מַעֲטָה
לֹאֲתִי עַד עַתָּה הִשְׁתַּעֲשַׁע בְּךָ בְּמִרְאֵה אִישׁ לְרִיק : הֲלֹא הוּא
חֲמֹדֶת לֵב וְעֵינָיו / אֲשֶׁר הוּד עוֹרָו הִדָּר לוֹ / חֲזָרָבוֹרוֹת שְׁחוֹרוֹת
עַל לִבָּנוֹת : וּבָכָל זֶה לֹא יִגְבֶּה לָבוֹ / כִּי אִם הַלּוֹךְ יֵלֶךְ לְתוֹמָו /
וְיִנּוֹק כְּאֶגְמוֹן רָאִשוֹ : מִה יִקָּר לִי רַעוּתוֹ / אֲבָל אָבִי כֹה לֹא
יֵרַע לִי : וְאֲנֹכִי הִשְׁבַּע אֲשַׁבַּע לְאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּרָאֵנִי / כִּי אֵין
יָצָר מִחֲשַׁבּוֹת לָבוֹר רַק עוֹב כָּל הַיָּמִים : גַּם הִנֵּה זֶה פְּעָמִים אֲשֶׁר
נִחֲתִי אֵת לְבִי לָבוֹא אֵלָיו וְלִדְבַר עִמּוֹ / אָכֵן יִרְאֵתִי לִגְשֵׁת אֶל
הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה וְאֲנִי מִזְעֵר : וַיַּעַן אוֹתוֹ אֲבִיו וַיֹּאמֶר / סָכַל תָּן
תּוֹדָה לְאֱלֹהִים אֲשֶׁר מִנְעָךְ הַיּוֹם מִבּוֹא בְּדָמַיִם / כִּי רֹאִית אֵת
שׁוֹגָף פָּנִים אֶל פָּנִים וְחִנָּל נִפְסָךְ : הֲלֹא זֶה הִחֲתוֹל אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי
לְךָ עֲבוֹר מַעֲלִיו כִּן חֲסִפָּה : אֵל תִּבְטֵא אֶל מִרְאֵהוּ / כִּי חֲנוּף
יִחְנִיק בּוֹ : וְהִרְעָה אֲשֶׁר הוּא חוֹרֵשׁ עֲלֶיךָ עֲמוּנָה בְּקִרְבּוֹ / כִּי שֵׁם
תִּקַּע הַחֲמֵס אֵת אֲהֵלוֹ :

אֵךְ לֹא לְמִדָּה עֵין יְדִידִי תִשְׁפֹּט !
כִּי ה' - חֵלִיק אָדָם רָשָׁע בְּעֵינָיו ;
לְמִצּוֹת עֲוֹנוֹ מִתְרַצֵּה בְּעֵינָיו ;
לָבוֹ מְקוֹם הָרָשָׁע וּפְגָנוֹ מִשְׁפָּט .
י - ל

בשורת ספרים חדשים

אמר החתום מעה / הסנה שהכריחני לקרנה אל המלאכה
הוא מה שאמר / אנו קהל עזת ישראל מחוייבים לקרות
כל

כל שבע ושבע הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום כמבואר
 בש"ע ח"ח סימן רפ"ה / ודווקא תרגום אונקלס הגר ובלשון
 ארמי / כאשר אוכיח ואבדיר בהקדמתי שאוכיר בו רובי התועלות
 במה שגבין לשון ארמי שבת"ך / ואחת מהנה כדי שגבין
 המסורה שכולה לשון ארמי / והיא סייג להסורה / גם את
 זאת אוכיח מרוב הפוסקים ראשונים ואחרונים / שדווקא
 תרגום אונקלס / מפני שרש"י גופא הולך בפירוש המלות
 אחר עקבות התרגום / ובמקום שאפרש התרגום שגבין העניין /
 והוא קשה לבין / מפרש רש"י מהו דעת התרגום • משל
 המלות / היפלא / כהרגומו היתכסי / ומשל העניין במה
 שכתב רש"י ולשון המקרא כך הוא נופל על התרגום / הנה
 הוא לך כסות של כבוד על העינים שלי ששלטו כך ונכל אשר
 אחר / ע"כ תרגומו / וחזיתי יתוך וכל דעמד / ושניהם
 בפרשת וירא בסדר שאנו בו בשבוע זאת / וכן למאות וללפים
 בחנ"ך / ובוודאי אין אנוהו חייבים לקרות פירוש דפירוש /
 ושני טעמים לזאת הקריאה / האחד שנהי' בקיאים בה' חומשי
 התורה / אם ישאל לנו מלה או פסוק או מלה / עשה אז
 לא תעשה / נאמר לו מיד בלי גמגום היה מקום תבונתו
 באזוהו סדרא ומה הנחת עניינו הפשוט במה שתרגמו אונקלס
 הגר • וטעם השני / שלא נשליך לשון הארמי אחר גוינו /
 ונהי' בקיאים גם בו / כי גם הוא ניתן מסיני בעניינו ולשונו •
 עיין מסכת מגילה דף ג' ע"א / אבל בהרבינו זרעת נוסח
 גבוע וחולי נפש / והוא / רוצה דרובא מקהלינו / אינם יודעים
 פירוש המלות ואף כי הנחת הענין / וקוראים האחד תרגום •
 כקורא להגיה / ואינם יוצאים ידי חובתם / ואיך נדע ונבין /
 במה שלא נבין ונדע / כמעט מוציאים שם שמים לבעלה •
 אך בזאת נכחם שנוכל להרפא / במעט זרי / ועמל קל •
 והוא / שנקנה לנו כל אחד ספר המתורגמן שחבר המדקדק
 הגדול כמהדור אליה' הלוי אשכנזי שמבאר בו התרגום מכל
 מלה ומלה הנמצאת בחנ"ך בלשון עברי ומסדרו לשרשים ע"פ
 אל"ף ב"ת • ע"כ בצרי האשכנזי ועמל קל להגות בו / נרפא
 חבורתו • ואם נאמר ההרגל לבדו ירפא לנו / אנוהו נשען
 עצמינו על משענת קנה רלון / כי נאבא שיקרה לנו כמו שקרה
 להרב

להרצ הגאון מחדר ספר קרבן נחנאל / שכתב בסוף הספר
 בזה הלשון / שלא להוציא נייר חלק / אעתיק איזהו גרונירס
 לזכות את הרבים בברכות כו' / זאת ועוד אחרת בפרשת
 צחקותי / וחרב לא תעבור בארצכם מתרגם המתרגם / ודקטלין
 במרבא לא יעידון בארעכון / וזהו דבר תימה / הנראה זו
 קללה היא לפי התרגום כו' וראיתי כו' והנחתי מלבי שטעות
 בכל בכל החומשים וצריך להיות לא יעידון כדרש חכמינו ז"ל
 אפילו חרב של שלום / ואח"כ שם בפע"רשי מלאתי חומש בכתב
 על הקלף מכמה מאות שנה פ"א מקרא ואח"כ פסוק אחד
 תרגום וראיתי שם בתרגום לא יעידון / וששתי / עכ"ל / ואם
 הי' להרב הנ"ל ס' המתורגמן בודאי לא כתב מה שכתב / שכתב
 המתורגמן בשרש עדה / וזה לשונו / רצו לשון העברה התרגום
 דומה לעברי כו' ומעטים מתורגמין בלשון עדה / אשר עבר
 בין הגוים די עדה (בראשית ט"ו) בויקיס יעבורו / בשולשין יעידון
 (ישעיה מ"ה) וכחון לעוברים (וכסוף לעדן) (ישעיה כ"א) וכשורש
 עבר כתב וכן בספר דניאל : ועורא לא נמא בלשון העברה רק
 בלשון עדה ע"כ . ואם בארו אשר בלבנון נפלה שלהבת מה
 יעשו איובי הקיר / המקום ב"ה יודע שלא להכתוב בקלנו
 גליתו זאת כי לתרפה מה זו עושה / אעו מאן דלא ידע הא לא
 בברא רבא הוא / אך גליתיהו / להראות לקהל עדת ישראל
 שסמיכת ההרגל אינה סמיכה / גם שלא יארע תקלה ע"י
 אותו הצדיק להגיה הספרים / ולעוות המתוקן . אך על קניית
 ס' המתורגמן / התנצלות גדולה לנו / אנה נקחנו / הספר
 זה לא נדפס / זה יותר משני מאות שנה והמה בליס וכליס /
 ואף אם נמא אחד ויתן עבורו וי' הגרני' זהב / עדיין לא
 נרפא מכתיו כי הרב מהור"ר אלי' האשכנזי / מבאר התרגום
 בלשון העברי בקצור מאוד / שממש לא נוכל לירד לבי"ק דעתו
 לכן נתעוררתי / וחלני נעמתי / להדפיס ס' המתורגמן
 דקלמיו עם פירוש המלות בלשון אשכנז / גם באותיות
 מרובעות ובדיו שחור ונייר לבן / ואף שהוא קע"ב ניירים
 שלמים / לא יתן מחירו מהחומים רק ד' ר"ע פרו' דאר ובזאת
 תעלה ארוכה לנגעינו / ונדעה מקטנינו עד גדולינו פירוש
 המלות / והנחת העניינים / ונהי' יולאים ידי חובותינו בקריאתינו
 ולא

ולא נחטא בשמחותינו / וכה עתירתי לעד בני ישראל /
 חטא וכו' על החטא / שבדעתי להסחיל הדפסתי בחודש
 א"ש ה"על / ואסחנן לזרין וקוני שיעורני להסחילו ולגמרו
 מהרה אני"ר / נכתב ביו"ד י"ג מרחשון שנת תקמ"ח לפ"ק •
 הק' מאזוס בן לא"א כה' יהודא ליב ריגטל ז"ל כוהמבורג •

ה ס כ מ ת

אדוננו מורינו ורבינו הרב הגאון הגדול החריף ובקי
 חמפורסם נ"י פ"ה ע"ה כבוד מהור"ר צבי הירש
 אב"ר ור"מ דקהלתינו יע"א ובית דינא צדק המאורים
 הגדולים מורים צדק לעד ישראלי ישמרם צורם
 וגוארם אמן •

יען אשר נתעורר הרבני המופלג השנון גדת"ת דקהלתינו
 יע"א כה"ר מאזוס ריגטל להדפיס ספר מתורגמן
 להחכם המדקדק הגדול ר' אלי' בחור"ל אשר הוא באמת תקון
 גדול לדעת דרכי התרגומים והס' הוא אינו מזוי כלל כעת •
 והחכם הכ"ל נשא לבו לזכות זו את הרבים ולהדפיסו בתכלית
 היפוי ביקר שאת / לכן יצאתי חוץ מגדרי אני ובית דיני להטיל
 גודל רבא על כל מי שירים ידו להדפיסו שנית משך ששה שנים
 לאחר כלות הדפוס כדי שלא לגרום נזק לעוסק במזהר הרבני
 הכ"ל / ולהיו' לראי' באנו על החוטא פה ק"ה צרלין יוס' ד'
 י"ע מרחשון תקמח"ח לפ"ק : הק' צבי הירש •

הק' שמואל זנוויל מבראנדיבורג •

הק' שמעי' במהר"ר חיים ל"ב נ"י •

הק' מאיר במהר"ר שמחה וויל זצ"ל •

הננו מבקשים מכל אחינו המתעסקים באסיפת התומכים לחברתנו להשתדל
 ולמצוא קונים לספר הנבחר הזה אשר יוצא לאור הרבני היקר ר'
 מאזוס ריגטל היל כי הוא גדול הערך ליריעת לשון התרגום וע"י יוכנו
 מאורים רבים בתרגומי התורה ובש"ס • וגם ביאור המלות האשכנזי אשר
 נוצצו לעומתו יעשה ע"י איש יודע בטיב הלשונות • והי' כל אשר יתנדב להיות
 בין העושים בתדפסת הספר יקבל בעבור צורתו ואל' לעשרה בדרכנו לתת לאיש
 בעולתו מאן • ושכדו בגול מן השמים • דברי המאספים •

מכתבים שונים

אגרת כהנניה לאחד מתלמידי בשמי

עליו כי הוא סתעצל בתורה וחכמה •

יהי די עמך , כבודו חופף עליך ועל כל
מבקשי שלומך , ידיד נעים אהוב למקום
ואהוב לבריות , כבוד מהו * * * יחי •

שימחתני בדברך , כי יקרת לי איש נעים • שמעתי מטוב
מנך , ושלום אהלך , כיד ה' הטובה עליך ;
כמוך כמוני , גם לי לא החסיר אלהים עוצתו כמאן , להיות
בריא אולם • לעצור כח , ולהתהלך בעיון ונחקירה דרכי
התורה והחכמה לרגל המלאכה אשר לפני , כאות נפשי •
ויחל אלה ! יוסיף טוב וינליחני במאווי ימלא משאלות לבני
עלי ועל כל אנשי בריתי , צרית עולם •

ועתה בני , היותי היום פנוי מכל עסקי , אמרתי ארחיב
אליך דברי , אשתעשע עמך , ואודיעך דברים
נחביון משך ימי פרידתך מעלי , כי גם את לבך יטיבו • ידעת
בי דרכי תמיד ביטני על הספר , לשום עין על כל מקרא
וקמרא לפרשו על דרך פשוטו תחלה , כי הפסוק הוא קודם
בשבע לדרש , אף שהדרש קודם לפסוק במעלה , כי יפוגו
מעיונותיו ישקו שרי תרומות החכמה והמוסר , וימלאו את
לב האדם הכוסף למדע ולבינה על כל גדותיו • ועתה עמדותי
מרעיד לפרש את הפסוקים (משלי לחיד כיד) על פשוטם , כי קשים
המה • והנה אחרי העיון מלאהים נכונים דברי פי חכם סן •

אמר החכם :

אברהם חס קטני ארץ , וחמוח חכמים מחוכמים • נמלים עם
לא עו , ויכינו בקיץ לחמם • שפנים עם לא עצום , וישיבו
בסלע ביתם • מלך אין לארבה , ונצא חוצץ כלו • שנומות
צידים תתפש , והיא בהכלו בולך •

חס

ה א י 5

אם נביע על המקראות האלה בלי עיון / יקשו הדברים עד מאוד / א' מה זה חכמים מחוכמים ? אין זה כי אם תחבולה / וידוע לכל מזין לשון עברי גודל ההפרש בין חכם לבצל תחבולה • ב' היות ידוע כי ס' משלי כתוב על דרך השיר וכבר ידעת כי בדברי שירי העבריים יבואו תמיד חלקי הדבור בערך זה לעומת זה / ואם כן החלקים הראשונים מהפסוקים האלה / יחד יבואו בערכם ויורו על חולשת נושאי המאמר / והחלקים האחרונים יורו על חכמתם / ואם נכתבם על דרך כותבי השיר יבואו כמו זה •

וארבעה המורה קטני ארץ	וחמה חכמים מחוכמים •
גמלים עם לא עו	ויבינו בקיין לחמם •
שפנים עם לא עצום	וישימו בסלע ביתם •
מלך אין לארבה	ויצא חוצין כלו •
שממית בידים תתפש	והיא בהיכלי מלך •

ועתה לא נחשוב שהמשך / הנמלה לפי שאינה עוה / מכנת בקיין לחמה / והשפנים לפי שאיננו עצום / ישימו בסלע ביתם / מה דנקות וחבור יש נזה / חולשת הנמלה להכנת מאכלה / וחולשת השפן לבנין ביתו / ומה חכמתם ? ג' הפסוק הרביעי אין לו פי' כלל / כי רבו בו דעות המפרשים / י"א כי הוא הקוף אשר יתפוש את כל הבא לפניו צידים ולא ידעתי מה חכמתו בהיותו צידת המלך אשר הביאוהו שם לשחק בו ? וי"א שהיא העש / גם בה לא ידעתי חכמה בהיותו צידת המלך ? ואתה ידידי קחה את הספר וראהו / גם חקור את המפרשים ותמצא כי יקשה עליך הדבר מאוד / יתר על מה שיכולתי הגד לך — אך אם נחקור אחרי טבע הבריות האלה ואם נעיין על שם חכמה מה הוא ומה גדרו / נמצא פי' הפסוקים על אמתתם •

ידוע כי הנחמה צדוראים והעיון על מחיותיהם והנהגותיהם / היא דרך רחב לבוא אל השלמות להכיר את צוראיהם יוצר כלם שומרים ומנהיגים / לאהבה וליראה אותו בלב שלם • ומדי דברי כך הוכיר אוביךר מה שמעתי ממני בפי' מוזמר ח' בס' •

בס' תהלים על פסוק כי אראה שמויך מועשו אצבעותיך כו' .
 וכבר ידעת כי הנחיה היא עיקר למען השכל וידוע אומר ית' .
 כי נקיש מן המאוחר אל הקודם כי את הכל יפה עשה וכי הוא
 חשבה על כל למקטון ועד גדול . והנה נראה כי להם צבראו
 את כל על הארץ / שם את כל הברואים נכונים לתכליתם
 ויתן צב מדע מצפנים להכיר את חסרונם / ולדעת כמה יוכלו
 מלאותו / ומנחוך שם צב כלים מוכנים / שם לעמוד נגד
 שונאיהם / שם לחפור בעפר לתקן להם קן ישימו שם אפרוחיהם
 ולעזור שם מאכלם למען יעמדו על הארץ ימי קיומם הטבעי .
 אך חפץ ה' בכל הברואים / לבטל היוחס מהעוליס ועומי
 יד' "אמנם כלם כאחד ייגעו ויתאזרו חיל לבא עד תכליתם
 כאשר הם / האדם להיות אדם / הארי להיות ארי / הפיל
 להיות פיל / והנמלה להיות נמלה . היוצא מדברינו צראתנו
 צריאה שלימה מכרת את חסרונה ויודעת למלאותה / ואיננה
 מתעצלת לבא עד תכליתה כאשר שם לה צורחה את חקה /
 תפול עליה שם הבמה / כי נדר החכמה היא / ההכרה
 בחסרוננו / והתאמצות למלאותו / והזריזות לעשותו עד בא
 אל תכליתו . כמאמר החכם אמרתי אהבמה והיא רחוקה
 ממני / ר"ל אמרתי אבא אל תכליתה אך קצרה ידיעתי
 מהשיגו . כי עקר החכמה היא החריצות לבא אל התכלית
 אשר חפץ ה' בא אליו .

אמנם החולשה בברואים היא שם מזד עצמם / קטנם /
 מעוט דמם / חסרונם אבריהם / שם מזד טבעם
 ומוגס / קור טבעם / או חמימותם / יבשותם ולחותיהם
 כידוע לחכמי הטבע . אמנם עכ"ז לא שגבו מהם ישע / לכלם
 ימצא תרופה בעיון ובהתמדה . ועתה שאל בני את אשר
 אומר אליך והבן דברי החכם ארבעה המה קטני ארץ ר"ל
 חולשי ארץ / וא"כ לפי בריאותם ומוגס חיש יכרתו מעל פני
 הארץ / אך המה חכמים ומוכמים ר"ל גברו חיל והתאמצו
 לבא אל תכליתם ולהציב תרופה מול מכה / ישע מחיר חולשה /
 והם אלה . נמלים עם לא עז ר"ל בטבע / (כי שם עז תפול
 על הכח הפנימי הנקון בלב) / כי ידוע שטבעיהם קרה למאור /

וא"כ לא תוכל נשוא קור ימות החורף • והיא בדעתה חולשתה
 זאת • תכין בקיץ לחמה • למען לא תלך כל ימות החורף •
 ותשכח חתיה עד יעבור הסתיו • ויניע עת הומיר • וא"כ
 היא חקקה כי נאה עד תכלית ידיעת חסרונה • שפנים עם לא
 עצום • גם להם יש חולשה בעצמם • לעמוד נגד שונאיהם •
 ולהם שונאים רבים • (ולואת אמר עולם • כי העצמה תפול
 בלשון עבר • על הפח בערך כח מי שנכחד) • אך בהכירם
 חסרונם זה • חקרו למנוח להם מזור • עד מאס כי עיקר
 בחיהם בשניהם • גדול למאוד עד כי יוכלו לברות גם-אבן •
 וישימו בסלע ביהם להשמר משונאיהם לבלתי ישמדו מעל פני
 הארץ • וזה תכליתם • מלך אין רארבה • חממי העצב הנדיעו
 לנו כי לכל מין ממיני הברואים יש להם מלך ומנהיג ממינם •
 אחריו ילכו • והוא יורה דרכם • והוא ידוע • כאשר נראה
 בחיות בראשית ההולכים אלי ערף • גם בשרצים יסעו עדת
 דבורים אחרי דבורה אחת ההולכת לפניהם • אך הארבה אין
 לו מלך • וזה חסרון לו למאוד • אמנם למלאות חסרון זה •
 נצאתו חונץ ר"ל לברות את עשב השדה ילא כלו כאשר •
 בהתגברות וריעות ילא ויבא • וגם זה חכמה • שזמית בידים
 דחפש • אם נא החכם להורות פה חולשת השממית • לא
 ידענו לפי כל המפרשים מה חולשתה • אך אם נפרש שממית •
 עש • או עכניש • ופעל תחפש הוא נכח וזכר מבין פקד
 לשרש תפש • פירושו כך שממית היא חלשה למאוד ובידים
 תוכל לתפסה (דיא שפינגע • אדר דיא מאטעע קאנסט דוא מיט
 דער האנד ערהאסן) • והיא בהיכלי • מלך • זה חכמה •
 כי בחדרי ההמון לא תנוח • להיות אנשי הבית תמיד בחדריהם
 ירדפו אותה משם • או ימיתו • לכן תשים פעמיה ללכת
 בהיכלי מלך • מקום אשר לא יבואו שם רודפי' כאשר יבואו
 בבתי ההמון • גם מעטים תמלא שם • וא"כ כולם ידעו
 חסרונם והבינו מלא תרופתם וחכמים מחוכמים המה • ע"כ
 דברי החכם • והמה עבדים • ומעתה נלכה נחזור ונחקר על מה
 נשא את המשל הזה • כי דבריו ערבים ומתוקים לשומעיהם •

עליון באמרו יי / ויהי הארץ וכל אשר בה / מעט ועד
ראש יוא לפניו ערובים בכל ושמורים איש איש לפי
ערכו ומזנו כאשר נזר עליהם חכמתו הקדומה / אז ראה כי
טוב / ויאמר נעשה אדם בצלמנו / כל אשית תחת רגליו
אשימנו קצין הנריות / וראש כל / אך אותו אמא ישר לפני
כל הימים / אותו אמלא דעת ותבונה / יבחן במעשיו יראה
משנת רום על כל בראי עולם / בלם יסורו למשמעתו /
יעבדוהו כלם לב אחד כי ירדה בס כראונו / אך אש ירום לבנו
ותנאה ויאמר כחי ועוואם ידי עשה לי את החיל הזה / יביט
שמימה / ואימה חשכה גדולה נופלת עליו / יכנע לבנו בראותו
מעשי אצבעותי שמים וכל זבאש ירח ואוכבים אשר כוננתי /
אז ימים לבנו כמים / ויאמר מה אנוש כי תוכרנו ? ובן אדם כי
תפקדנו ? מה אנכי רמה ותולעה להרים פי ולדבר גדולות ?
פחאוס העיר איו רוחי / פתע תלחיו עליו רוח החכמה יביט
לארץ / וישום לב על הנריות יתבונן חסדי ה' אשר עשה עס
כל בריאתו ואם קטנה היא / יבחין קולדוס / והנהגתו / אז
יודה לאהיו / ויאמר אף שמאיתי את האדם הזה בלתי ראוי היות
תחת פקודתך יוס יוס / עכ"ו ותחסרהו מעט מאלהים / וכבוד
והדר תעערהו ! תמטילנה בכל מעשי ידיך / כל שמה תחת
רגליו — אז יודה לה' חסדו / ישא את קולו לאמר / אדני
אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ !

ראה נא ידידי / כי זה כל האדם / חפץ ה' אשר ילח
ביר כל / האדם ידע כי הוא אדם / וישתדל להכיר את
חסרונותיו / אם נגד אהיו" / ואם נגד האדם / ויתאמץ בכל
לבנו למלאותם / לבא עד תכלית בריאתו כפי ראונו הקדום
ית' / וזאת תורת האדם .

ועל זה העיר החכם באמרו / ארבעה המה קטני ארץ /
ר"ל חולשי הנריות / ולולי חכמתם / הכרת עזמתם /
השתדלותם וחריצותם כבר נאבדו מן הארץ / ועתה אתה בן אדם
עליך נשאתי את המשל הזה / קום נא עתה איש ריבי / אם
יש מענה בפיך / ואם אין / הקשיבה אלי ורוב ימים יביעו אליך
חכמה . הבד נא מדוע תנלה ימין בהבל וריק / ולא תפנה
אל

אל תכליתך לכביר חסרונך , ולהטיבך ? אם קצרו ידיך השיב
 זאת כי חלוש טבעי אתה , שים עיניך על הנמלה עם לא עו ,
 טבעה חלושה למאד , ולולי השתדלותה להכין את צרכה ערס
 יבואו ימי הקור , עת אשר לא תוכל זאת לא השאירה שם
 ושארית בארץ , אך התאמצה לחסוף בקיץ את לחמה , וא"כ
 חריצתה וחכמתה מלאו את אשר החסירה הטבע .

ואם תשיבני אתה בן חלד , לאמור , עצמו ממני ערדות
 הזמן , נעימות תכל , שיר , מחול ויין , חוקו ממני ,
 לא יתנוני השב רוחי א' מקום החכמה . דע כי גם השפנים עם
 לא עצום , שונאים עצמו מהם , ולא יוכלו להלחם את שונאיהם
 מערכה מול מערכה לחולש טבעם , גם במקום פרוץ , לא
 ישבו בטח . אמנם המה חכמים מחוכמים , וישימו בסלע
 בתיהם , מקום לא יבא שם רודף , שם ישכנו בטח ואין
 מחריד . — אך אם תגביר חיל ילוד אשה ! לאמור אפשר
 המסגרות מבא חדרי החכמה , מי אנכי כי אלך לבדי ואין איש
 אחי להוליכני אל דרך האמת ? — דע ! קציר ימים ! כי
 מלך אין לארצה , אין לו מנהיג ואין לו מנהל , ועם כל זה ,
 תעשינה ידיו תושיה , כי למלאות חסרון מלכו ומנהיגו ,
 השכיל לדבוק בעדותו ללכת יחד צעדו ידידים יחדיו לא יפרדו ,
 לבן ילכו ולא ייגעו — גם אתה איש ריבי ! עשה כך הדבק
 צעות משכילים , בחברת נצונים , כמוך כמוהם התאזרו
 חיל לבוא עד תכליתכם . אך גם צה אל הפנה ימין ושמאל ,
 הדבק במינך כאשר יעשה הארצה , ואל תה' עניו הרבה לשמוע
 אל כל אדם , אמנם השמר מפני איש מרמה , ידבר בשפת
 חלקות בשפתיו יבגך ולבו רחוק ממך .

אמנם תוסף דבר אתה איש מדון לאמור , מה יועילני
 במעשרות לעבור על גברי החכמה ופלגי הקדושה
 בראותי קוצר ידי , קוצר המשיג ואורח המושג , הלא לריק אייגע
 כי לא אבוא עד תכליתו ? קח מוסר מהשמיות אשר היא
 ברי' שפלה , אשר בידים תתקשה ותמיתה , וזכא לגדול
 חריצותה להיות שומרה מכל נזק התאמצה לבא עד ביבלי
 המלך , לבן אל יעלה על דעתך לאמור , קצרה ידי , או
 חלשה

הלכה נעני / חסר המנהיג / או גדלה מלאכתו / כי לא
מפני לים היא ולא בשמים היא אך בחרינות תקנה הכל • ע"כ
דברי החכם •

ועתה דוד נעים ! קרא את אשר שמתי בפך • במספרים
שאל את נפסך לאמור / אולי גם די עול כמותו /
אולי גם אנכי עליתי מעשות כדת ? והיה אם תמלא אף שמך
מנהו כך / קחה דגרי על לך / וזכור כי אתה האדם / אשר
באמר עליך ותחסרהו מעט מאלהים / והעביב לך • אז תמלא
חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם / יחנך אלהים דעת ובכונה
להבין ולהשכיל עמקי סודותיו / ויראך מתורתו נפלאות / יהי
מועמו עליך / יכוננו כל מעשי ידיך / תראה חיים עם האשה
אשר אהבת • כאות נפסך ונפש ידיך •

איצק אייכל

• מדרכי הלשון והמליצה •

מוכתב חמושי על טעם ונחמתא •

במאסף לחדש חסון תקמ"ח לפ"ק / ראיתי שנים משכילים
מאנשי חמד אשר בעיר הזאת / נלחמים מלחמת
מלצה / ליישר טעם מלת ונחמתא / שקבעו קדמוניו ז"ל
בנוסח הקדוש שיסדו / ראיתי ואשמח • ואף אם בהוראת מלת
ונחמתא / וגם בפירוש הכתובים שאלו באגרותיהם / דעתי
נוטה מדעת שניהם / סוף סוף דברו דגרי טעם • גם אין
פלס ומאזני משפט בידי להכריע ולומר קבלו דעתי / אך
כאחד מהם אחזה דעי גם אני / והקורא ישפט בלדק / ואת
הישר בעיניו יבחר לו :

והבה הוראת שרש נחם / באמת הוא על ההעתקה ממחשבה
למחשבה / ורמותי עליו בכמה מקומות במחברותי •
ולברר הענין מעט / אעתיק בקלרה מה שכתבתי בפירושי לס'
בראשית כפי' פסוק זה ינחמונו כמושינו (בראשית ה' ד"ט) • וכך
אמרת

אמרתי / לריבין אנו לפרש תחלה מלת ינחמו וכל שהן משרש
זה / כי רד"ק ז"ל אמר בס' השרשים / כי וינחם יצחק (שם
ו"ד כ"י) / כי נחם על אמנון כי מרת (ינחם ח' ו') / ורבים
דומיהן / כלן ענין תנחומין וידוע הוא / וענין אחר כי ינחמו
כי עשיתם (שם ו' י') / ואין איש נחם על רעתו (ינחם ח' ו') .
ורבים דומיהן / כלן ענין חרטה / ואני אומר אע"פ שנהרין
כשני ענינים / כל מה שהוא משרש אחד ומבנין אחד עניניהן
אחד / כי כלם על ההשתנות וההשתקה ממחשבה למחשבה
אחרת / כי החושב מחשבת אבל על מה / או חושב מחשבת
יגון על ארתו / ונעתק ממחשבתו למחשבה אחרת המשקטת
לבו / נאמר שנחם על זאת או זאת / וכן אס וולקו דובר אליו
דברי טעם להעתיקו ממחשבתו למחשבה אחרת / נאמר גם כן
שנחמו / וכן המהרשט ממה שחושב / או ממה שחושב לעשות /
הן מדעת עצמו או על ידי דברי וולקו / ויחל לחשוב על
דרך אחר / נאמר שנחם או שהתנחם או שנחמו פלוני / ועל
זה אמר זה ינחמו "ממעשיו וגו'" / כי ראש ברה"ק שהבן
הנולד לו יהיה חכם וגדול הדור / התפלל זה הנולד ינחמו /
ידבר על לב רשעי הדור המכעיסים את השם זאת בני אדם
במעשיהם ובעצבון ידיהם / וילמדו דעת / עד שיעזבו רשעים
דרכם / ואנשי און מחשבותיהם / וזהו הנחומים וההשתקות
ממחשבות רעות למחשבות טובות / ושם בארנו הענין כלו .

וכן כששמוך אל השם יורה גם כן שהשתקו מחשבות חכמתו
העליונה מטוב לרע או מרע לטוב / לעצמת השתנות
דרכי המקבלים ומחשבותיהם / זכמו שדגרו על זה בספרנו בן
נעול בנית הראשון (אחר שמיני חלון א') . ולבד מעט יותר
אעתיק עוד מפרשנו הנ"ל על פסוק וינחם ה' כי עשרה את
דודאדם בארץ (בראשית ו' י') . וכך אמרתי / בפ' זה ינחמו
בארנו שרש נחם / ואמרנו שהונח על החושב מחשבות אחרות
ממה שחשב תחלה / ודע כי האדם ינחם על שלשה דרכים /
האחת מבלי דעת / והשני מהעלם דבר / והשלישית בארץ
משפט . על דרך משל היום מבטיח לולתו להטיב עמו /
ומחר ינחם מהבטחתו בלי טעם ומבלי דעת / רק אמש משל
בלבו ציורי חנינה / והיום מושלים בו ציורי עוון ואכזריות /

וזה סכלות נמורה / אדם הוא ויזר לבו מושל עליו • ואם אדם
הצטיחו טובה / כי האמין שהוא איש טוב / ומחר שמע שהוא
איש רע מעללים / אע"פ שמתחנם בלדק / מפחיתות בני
אדם הוא שנעלם מהם האמת • ואם הצטיח לו טובה בעבור
לדקותיו / ושם האיש שהוא מזדקתו ועשה על / ונחם על
הטובה אשר אמר לו וזה נחמה בארץ משפט • והנה על אחד
משתי דרכים הראשונים לא יתכן לומר על השם לשון נחמה /
יתנך ויתרומם מכל זה / אבל נאמרו צו על הדרך השלישי /
וכמפורש בנבואת ירמיה בפרשת רגע בארבעה עשר גוי ועל
במלכה וגו' (ירמיה י"ח ז') • ועל זה נאמר כי לא איש אל ויכבד
ובן אדם ויהנחם (צדקיהו י"ט) • ושמאל אמר כי לא אדם הוא
להנחם / ולא אמרו סתם שלא ינחם האל / והוסיפו בשתיקן
מלת אדם / כי גם השם מתנחם כפי סוד חכמתו העליונה / אבל
לא ינחם כבן אדם חלילה / פעם בלי טעם ומבלי דעת / ופעם
מהעלם דבר / שעל זה סודם הכתוב / וכבר בארנוהו היטב
בפתיחתנו לבית השני מס' בן נעול •

ובהיות שרש נחם על ההעקקה ממחשבה למחשבה / על
בן אחר שסדרו קדמוניו ז"ל בקדים כי השם ב"ה
לעילא מכל ברכתא שירתא ותושבחתא / שכללו בהן כל מיני
שבח וגדולה / שמהללים ומשבחים בהן בני אדם את יוצרם ב"ה /
והודיעו שהוא מרומם על כל ברכות ותהלות הללו / ויוכל אדם
לחשוב שאל אפסר להעתיק מחשבותינו / להלל את השם
ולשבחו בשבחות יותר נשגבות מאותן שהורגלנו לשבחן בהן /
ע"ד משל אם יתן צו השם חכמה כחכמת מלאך אלהים / עד
שוכל לחשוב גדולותיו ית' יותר מכחן עתה / כי אז נוכל
להללו ולשבחו כפי גדלו וכפי ערכו ממש / לכן אחר שאמרו
שהוא לעילא מכל ברכתא שירתא ותושבחתא / הוסיפו ונחמתא /
להודיע שהוא לעילא גם מכל נחמתא / שהוא ההעקקה
ממחשבה למחשבה עליונה ממנה / שאל נוסף כהנה וכהנה /
תמיד הוא מרומם עליהן עד אין חקר • וידענו מזה שהוא
מרומם גם על שירות ותשבחות שהללונו בהן מלאכיו וצבאיו /
ונאמרו אל נערץ בסוד קדושים רבה וגורא על כל הביביו
תהלים

(ה'ס"ט פ"ט ד') / וסביביו הם הקדושים העליונים / והוא ב"ה
 נורא תהלות עליהם / כמו שהוא נורא על בני אדם . ולפרשנו
 זה ברכתא שירקא שבחממא ארבעתן על תהלות ושנאות
 יאוריו / ודומים זו לזו . אבל אם תפרש וחממא ע"ד שפירשו
 במאסף שאין לפניו ית' שגר ראון / יהיו שלשה הראשונות על
 דברת בני אדם / והרביעית שהיא וחממא אחת מתארי השם
 ב"ה וגדולותיו שאינו משנה מראון לראון . מלבד זה על ההצעה
 שהקדים לפרשו / יש אחי דברים לדבר עליה / ולוי כי זר
 המקום בקונטרס זה לבנוס בדברים רחבים . רק זאת
 אומר כי מעתיק התפלה בלשון אשכנזי שהעתיק מלת וחממא
 (ענטיקנדי דאנקלידר) / ישרה בעיני / כי יפה נמשך המלה
 האשכנזית (ענטיקנד) לפרשנו על נחממא / כי כל פעם שאנו
 מעתיקים ממחשבה למחשבה יותר נשגבה צענינים האלהים /
 הלב מרגיש שמחה יתירה בהשגותיה / שקוראין האשכנזים
 (ענטיקן) . ואני אלמדך עוד שווי מלת חרוה שבלשון עברי
 וזהו ויחד יתרו (שמות י"ח ט') / כי חרות ה' היא מעווכה (נחמ'
 פ"י) / עזו וחרוה במקומו (ד"ה א' י"י כ"י) / והכלל שאין לשון
 חדוה רק צענינים ההשגבים הנורמים הרגשה יתירה בנפש /
 אבל לא אאריך במקום זה .

ועוד אודיעך / אע"פ ששרש נחם יורה על ההעתיקה
 ממחשבה זו למחשבה אחרת / כשהוא כתוב אלל האדם /
 ענינו תמיד על ההעתיקה לטובה / כגון ממחשבת אבל למחשבת
 שמחה / ממחשבת זער למחשבת מנוחה / ממחשבה רעה
 למחשבה טובה / או מעווכה ליותר נשגבה ממנה . אבל הנעתיק
 משמחה לאלל ממנוחה לזער / אע"פ שם אלו העתיקות
 מחשבות הן / לא יפול עליהן שרש נחם / אין מקרא סותר
 כלל זה . ועם הדבר נשען על השרש עצמו / כי נחם קרוב
 לשרש נחה / והשרשים הקרובים כאלה בלשון עברי נותנים
 טעמים האחד נחצרו / כמו שהזכירו המשכילים הנ"ל באגרותיהם /
 ועוררנו על זה בכמה מקומות במחברותינו / וכן נחם המורה
 על ההעתיק / היא עצמה הנחיייה שהאדם מנחה מחשבותיו
 ממקומותיהן כאלה . גאולס שרש נחה נכלל בהוראתו משרשים
 הדומים

מדומים לו כמו הלך / נהג / נהל וכיוצא / שאינו נופל אלא
 על ההעמק בנחת ובלי זער / וגם על זה התעורר אחד מן
 המשכילים הנ"ל / ואילו ראה מה שאמרנו בחבורנו חכמת שלמה
 (פרשה י"ב) על זה ברחבה / היה ראוי לו שיוכירני לטובה /
 כי גם בארנו זה על נכון / ולכן אי אפשר שיצא שרש נחם על
 העתקת מחשבת האדם מטובה לרעה • ואולם זאת הרעה שאנו
 מכונים אליה / ענינה רעה ממש / שמאבדת את הנפש / כמו
 האכל והיגון וכיוצא בהן שמזערין את האדם / שאין ספק
 שעליהן לא יסמך שרש זה • אבל אם יסמך על השתנות מטובה
 לרעה נפשית / כמו בשבז לדיק מזדקחו לעשות רע / ובענין
 התוהה על הראשונות / יש מקום לכאן ולכאן אם יונח עליו או
 לא • כי מזד שהרעה שמושז לעשות / עושה בו נחת ליצרו /
 יורה עליו לשון נחמה • ואמנם לפי / שנחת זה אינו
 נחת ליצרו ד"ה ולא נחת למעלת נפשו העליונה באמת / אפשר
 שלא יאמר עליו לשון נחמה • ודעתי נוטה לזד השני שלא
 יאמר עליו / כי לא מזאתיו על דרך זה בשום מקום / ואילו
 השתמשו בו גם על דרך זה / כמו שמצינו לטובה אין איש נחם
 על רעתו (ירמ' י"ז) / היה כתוב גם על המשנה מטובה לרעה /
 ואנחנו לא מזאנוה / ואם בעבור מתנחלה לך להרגך (בראשית י"ז)
 יח"ו / שכאשר ענמה עליו נפשו בעבור הדרכה שברך אביו
 ליעקב / לא מצא מרובע ליצר לבו הסוער בו / עד שנעמקו
 מחשבותיו להרוג את יעקב / וזה נחת ליצרו / ורעה לנפשו
 ונאמר בו לשון נחמה / לדעתי שעל כן נזכר בהתפעל / שמלבד
 שהוראתו על ההתאמנות למצוא שקט בלבו / יורה גם על הענין
 הדמיוני כמו מתעשר מתרושש נחממה / וכן מתנחם האמור
 פה כפי דמיון עשו / עשה נחת לעצמו לא כפי האמת / ומקרא
 כי נחם על אמונו לפרושו שפרש עליו עוד בעו"ה / היה
 נחמה בארח משפט / נחת ליצרו ונחת ליצרו וכמו שיתבאר •
 ומעט זה סמוך אל השם גם כשמשנה מטובה לרעה / כמו
 ונחמתי על השובר / אשר אמרתי להיטב עמו (ירמ' י"ח) •
 נחמתי כי המולכתי ארץ שאורל (יש"ע ט"ז) / כי נחמתי כי
 עשיתים (בראשית י"א) / לפי שכל דרכיו משפט / וכמו שנאמר
 למעלה / וכאמרנו וגם הוא הכבד ויבא רע (יש"ע י"ב)

ונאמרנו

ובארנוהו בבית השני מס' גן נעול (חסר ב' חלון י"א) • והנני •

והבני אומר עוד / שהדין עם המשכיל הר"ר אהרן
שלא יבא שרש נחם בבנין הקל / ועל כן לא נמלא כן
בכל המקרא / וטעם הדבר נשען על כלל גדול חקרנוהו /
ומלאנוהו נכון בכל פרטיו / גם רמזנו עליו במקומות רבות
במחברותינו • ובספר המדות שהולאנו עתה לאור / כתבנו מעט
מזה בחלק השלישי ממנו (פרק חמשי ב' ג') כשדברנו על ההבדל
שבין פחד בקל למפחד בכבד / וענין הכלל הוא / שכל שרשי
הלשון הזה המונחים על פעולות שאי אפשר היותן זולתו על ידי
משפטי השכל / כמו מדין משכיל מוכיח וכיוצא אינן כתובים בקל /
וכן שרש נחם / כי אי אפשר לאדם לנחם את זולתו הן מאבלו הן
מזערו או להעתיקו ממחשבה למחשבה / אלא על ידי דברי
שכל ודעת / המתקבלים על לב השומע / על כן לא יתכן לומר
נחמו אלא נחמו בכבד • ושם חשאל אם כן האיש המקבץ
תנחומי זולתו / או האיש המנחם את עצמו מדעתו / למה
הניחו על זה תמיד הכופעל או ההתפעל / ולא הניחו עליו הפועל
הדגש / זולתי שתי פעמים שנוכר הפועל ונוכירס בסמוך ?
הטעם לפי שדברי המנחם / או ליויר מחשבות עצמו / אינן
פועלים התנחומים בהכרח בנפש השומע / כי אפשר שהמנחם
ירבה דברים / או הוא מראה לעצמו מדעתו תנחומים רבים /
ואעפ"כ נפש לא תתנחם / כי הנחמה הגמורה מעשה הנפש
היא / ואם לא תאבה אין האדם עצמו מושל עליה / וכל שכן
זולתו המנחמו / וראה מאנה הדגש נפשי (תהלים ע"ז ג') •
כלומר אף כי חפצתי התנחם מיבוי / מאנה זו נפשי • ולא
תתנחם הנפש עד שתראה צעבה להנחם • לכן כשנאמר
צנפעל וינחם / יפה מורה על ההכרח הפשוט מלד הנפש שהיא
רואה בכך צעבה / אבל כשנאמר וינחם יורה על ההכרח על
ידי דבר אמצעי המכריח / או דברי דעתו / או דברי זולתו /
זה שקר / שאף אם הם גורמים ומסייעים / אינן מכריחים את
הנפש שתתנחם וכמו שאמרנו • וכל זה באדם המנחם / או
המתנחם מדעתו שאינן מושלים בנפש ממסלה הכרחית / לא כן
השם ג"ה שמלכותו בכל משלה / וצידו הרוחות והנפשות כלם /
כשהוא

כשהוא
שקובח
בהשקב
לא נהמר
הנחמו
הוא ינחם
בפשוט
לפרש
רבה

רק חלל
לנחמו
זם מלד
כמו (כרי
בן בלה)
חמו /
לי אם
מרה
צנ /
צענור
על דבר
הרעה
אל הרע
זופעים
למעלה
לוי אית
לוחציה
ינחם
יחל
יחל
יחל
יחל
יחל

כשהוא ינחמו מאכלנו ומלכותינו / יש צידו לעשותו באופן
 שתוכרה הנפש להנחם בתחומותיו / ועל זה יתכן הפועל /
 בהסתבב ההכרח בנפש מכה המנחם / ולכן כתוב עניה סוערה
 לא נחמה (ישע' י"ג י"ח) / כאיש אשר וגו' פן אנחמוכם ובירושלים
 הנוחמו (שם ס"ו י"ב) / שתייהן על המנחם העליון ית' / שאם
 הוא ינחמו ב"ב / תנוחם העדה כלה / וזולת זה מאנה הנחם
 גפשו • וזה ענין נח בחכמת הנפש / ולמשכיל עליו יועיל
 לפרש כמה מקומות סתומות / ודעת לגנון נקל •

ומה שהבדילו המשכילים הכ"ל בין נחמה של חרטה ובין נחמה
 של אכל / במלת על / ואמרו שלא תבוא אכל אכל /
 רק אכל חרטה • מלבד שהמקראות כותרים דבריהם / כי כתוב
 לנחמו על אביו (יר' א' י"ג) / לנחמו על' כות (יר' ט"ז י"ג) /
 גם מלד הסגרא לא יתכנו / שאם בלשונות בני אדם הרבו מלין /
 כמו (ברייטן טרעסטן) וכיוצא להסביר הדברים / אין הדבר
 כן בלה"ק / שנקבלו באו הכוונות כלן אל שרש דבר שמסתעפים
 ממנו / ושרשן הוא העתקה המחשבה נקטת מדבר לדבר / ומה
 לי אם מעתיק אותה מאכל לשמחה / או מזרה לשמחה או
 מרעה לטובה / כלם נחמות הן / ומונחות מן הענין שנאמרו
 בצד / ונסמך להן מלת על שהוא כמו בעבור / לנחמו על אביו /
 בעבור מות אביו / לנחם על מה בעבור אדם מת / וזה שמוס
 על בהרבה מקומות / וכן וינחם ה' על הרעה / בעבור
 הרעה / וכן כלם • ופעמים נסמך לו מלת א / כמו ונחמתי
 אל הרעה (יר' י"ד י"ג) / כי נחמתי אל הרעה (ח"י י"ג) •
 ופעמים כמוד לו אות מ"ס / כמו זה ינחמו ממעטו ובארנוהו
 למעלה • וכן הווי' אהם בוצרי (ישע' ח' ו"ה) / כלומר מרשע
 זרי אהם מאשר חשבתי / וכן כי ינחם ה' מנג' אקוהם מפני
 רוחציהם ודחיקתם (שופט' ג' י"ח) / כלומר מעני נאקת ישראל /
 ינחם ה' על הרעה שזו עליהם • ומעלה יבוא על נכון מקרא
 ותכל דוד לנחם אל אבשלום / כי נחם על' אמונו כי בזה (שם
 י"ג י"ט) / לי גם על אכל יונח מלת על וכמו שאמרנו • והיה
 פרושו בפשוטו שנחם מאכלו / כמו שפי' המפרשים וז"ל / אל
 שפרש זה / עם כל מה שפי' עליו הרד"ק והאפו"י ור"א וז"ל /

גם שני הפרוסים הכתובים על זה באגרות המשכילים הנ"ל
לא ישרו בעיני , ולא ארבה דברים להשיב עליהן , רק
אודיע דבר חדש מה שראה לי בפרשן , ואפרשנו בקצרה המלך
דוד התאבל מאד על מות אמונו בנו , מאנה הנחם נפשו בכל
מה שנחמוהו וזולתו , ובכל מה שנחם עצמו מדעתו , ובעדות
הכתוב ויתאבר על בנו כל הימים , אעפ"י שאפשר לפרש על
הימים שמזכר בפסוק שלאחריו ואבשלום וכו' ויהי שם שלש שנים
(כס ס"ח) , לפי פשוטו שב על כל ימי חייו דוד , שלא שכח
לער זה כל ימי חייו , תמיד כשעלה מחשבות אמונו על לבו
התאבל עליו . ומקץ שלש שנים לפרידת אבשלום , נעתקה
מחשבת אביו למחשבת נקמה , שנועץ לזאת למלחמה אל מלך
בשור להלחם עם אבשלום ולהרבו במשפט המלוכה , כי אמר
שהרג את אמונו הנכור לרשת את המלוכה כי הוא אחריו ,
ונענין הרצת גם ירשת , והיה ראוי לדוד לדון במשפט מות ,
ובסנור דוד שאז תשוב נפשו למנוחתו וינחם מאביו , וזהו שאמר
ותכל דוד לצאת אל אבשלום , כלומר לזאת למלחמה אל
אבשלום , כמו לעת צאת המלכים (ש"ג י"א א') , וגם הנה הוא
יוצא לקראתך וארבע מאות איש עמו (בראשית ל"ב ד') , כלומר
למלחמה , ואמר העם כי נחם על אמונו כי מת , שעל
ידי שהעתיק מחשבת אביו ולערו על אמונו כי מת , למחשבת
המלחמה עם אבשלום , מלא נחת והסקט מצערו . ומופת על
פרושנו מעשה יואב עם התקועית , שאם כפי יתר הפרוסים ,
שהיה השם שבהן שמחל המלך לאבשלום מה שעשה , וכלתה
נפשו לראות פניו , מה הוצרך יואב לתפולה זו ? ולמה
דברה האשה למלך קשות שישיב את נדחו , אם המלך מדעתו
נכסף לראותו ? ולמה השתחוה יואב למלך על שקבל תוכחתו ,
ונחשב בעיניו למציאות חן וחסד בעיני המלך ? ויותר מכל
כששב אבשלום גזע עליו המלך שלא יראה את פניו , וזה אות
כי לא שב חרון אפו מעליו . אבל האמת כל השלש שנים שהתאבל
דוד על אמונו ואבשלום בנשור , הכריע יואב , עד ישבח
המלך את אשר עשה לו , ואם לא ישכח יסתר שם אבשלום
עד מות המלך , ואז יביאנו ירושלים וימליכנו תחת אביו .
אבל כשראה עתה ט דוד נחם על מות אמונו ורונה לזאת
למלחמה

למלחמה , הבין יואב כי לב המלך על אבשלום להרנו , כאמר
 וידע יואב בן צרויה , כי לב המלך על אבשלום (פ"א י"ד א') .
 כלומר על אבשלום לב המלך להלחם , על פן העלימו ממנו ,
 אז הוֹדֵךְ לתחבולה , לשם דברים בני הסקועים , כי ירא
 הוא עניו לבוכיה את המלך אז לדבר טוב על אבשלום .
 והדברים ששם בפיה היו דברי דק ומשרים ותוכחה מגולה
 למלך , וכבר בארנו פרשת הסקועים כלה בבית השני מספרנו
 בן נעול (חדר י"א חלון א' ב' ג' ד' ה') ונכדו דברנו זה .
 וכאשר דוד בדדקתו קבל תוכחה זו , שלא להרנו מפני הספק
 אם הרב את אמנון בשנאה , או באפקורוסות למלך תחתיו .
 השתקוה יואב למלך , ונחשב לו למציאת חן בעיניו , ולכן כשש
 אבשלום הזה המלך שעל כל פנים לא יראה את פניו מטעם
 שאמרנו . ולדעתי כי זה ברור כשמש . ודומה לו מקרא
 הנה עשיו אחיך מתנחם לך להרנך , ופרשנוהו למעלה .
 ומלת לך גם היא כמו בעבורך , כמו אמרי לי אחי הוא ,
 וההפכל על ההתאמצות לבקש נחמה להשכיח זערו . וכן
 נכתב על דרך המשל על השם ב"ה , להודיע שמבקש להטיב
 עמנו , כמו ועל עבדיו יתנחם . וכן ויטוּן להתנחם ,
 שאלו התאמץ לבקש מחשבות תנחומים , אולי היה מתנחם ,
 אלא שמאן לעשות כן מזד השכל , מטעם כי ארד אל בני אצל
 שאולה , ובפרושינו לש' בראשית בארנוהו . הנה נתגלגלו
 הדברים על דבר ונחמתא שהתעוררו עליו , שבאמת היה ראוי
 לדבר עניו , כי השבח הזה הוא כפי כל ישראל יוס יוס ,
 וכפי שבארנוהו כולל השבח היוקר גדול שאפשר לנו להלל בו
 את אלהי ישראל , בדרך ה' לעולם אמן ואמן .

נפתלי הירץ וויזל :

משלי מוסר

האשה והתנין

על שפת היאר תחת אחד השיחים /
אשה יושבת ללקט פרחי צמחים /
ילד קטן בן שעשועים על שכמה /
ויעל תנין גדול ויגזול הילד מעמה •

הילד איננו / האשה במר צורחת /
ואני אנה אלך / אנה אנכי בורחת ?
אם התשוקה לדם בקרבך תסער /
קום אכורי ! הנני ! קח נפשי תחת הנער •

התנין

לא כן ! גם דמו גם דמך תצילי /
אם החרש תחרישי לשמוע בקולי •
הן לדבר אמת מעודי תשוקתי /
ולשון שקר עד למאור שנאתי /
לכן אם דבר אמר עתה תגירי /
האמיני כי ! ארץ נפש כנגד תפרי •

האשה

אוויר לי ! עתה ידעתי רוע לבבך /
אך שלום כפיד / ומרמה בקרבך •
איך יאמר תחפץ מני / ושקר גורלי ?
הלא ידעתי / ודון ! כי דרך נשים לי ? —

התנין

פותר ! הוליכי הילד / חלא אמר דברת ! —

אהרן חאלל •